

Forfatter: Heiberg, Johanne Luise

Titel: Udrag fra Et liv genoplevet i erindringen, Bind I 1812-42

Citation: Heiberg, Johanne Luise: "Et liv genoplevet i erindringen", i Heiberg, Johanne Luise: *Et liv genoplevet i erindringen*, udg. af Niels Birger Wamberg , Gyldendal, 1973-74., s. 274. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-heibfr01-shoot-idm139849788237568/facsimile.pdf> (tilgået 26. april 2024)

Anvendt udgave: Et liv genoplevet i erindringen

danne ting, på hvis sandhed et barn ville have tvivlet. Når jeg beskædent modsagde ham og yrede, at dette eller hint dog kunne være bagtalelse, svarede han: »Du kender ikke det kongelige pæk! De er alle ens.« Han takkede mig for besøget med et udtryk, som om han havde længtes efter en lejlighed til at udtale sit forsonlige sind, og det lod, som om han med et lettet åndedrag sagde mig farvel.

Så godt som ingen dansk kom til Paris uden at aflægge et besøg hos gamle Heiberg. Dette tegn på agtelse af hans landsmænd satte han stor pris på, det holdt ham i en stadig forbindelse med sit fædrelands skæbne, med litteraturen og med hans fordums venner. Forsømte nogen at aflægge ham et besøg, det være sig den ubetydeligste person, da smertede dette ham. Selv damer fulgte denne skik, og han var da en galant og taknemmelig vært. Han havde i tidligere dage interesseret sig overordentligt for det kongelige danske teater og jo selv skrevet ikke få skuespil for det, som var optaget med bifald. Med stor deltagelse havde han derfor hørt om sønnens vaudeviller og skuespil og om den opsigt, de havde gjort i København; han havde naturligvis læst dem alle. Interessant var det for mig at sidde og høre på de to mænds samtaler, både om teatret og om forskellige andre materier. En dag afbrød den blinde olding pludselig sønnen i sin tale, idet han med en stemme, hvori faderglæden ret udtalte sig, sagde: »Hør, Ludvig! du har en ualmindelig smuk stemme.« Jeg blev ganske rørt over dette udbrud. Det er så naturligt, at den blinde ser og føler gennem øret. Det udtryk, den tone, der lå i hans egen stemme, idet han udtalte disse simple ord, har jeg aldrig kunnet glemme. Og virkelig ved jeg meget få, der har en så ren, så tydelig og så dannet stemme som hans søn.

At se Paris, med alt hvad denne mærkelige by indeholder, måtte naturligvis i høj grad opfylde mig med forundring. Af alt gjorde boulevarden stærkest indtryk på mig, ja så stærkt, at jeg indtil den dag i dag, da det er 22 år siden, af og til endnu drømmer, at jeg ser boulevarden for første gang, således at jeg i dette øjeblik ikke ret ved, hvad der hører mine drømme til, og hvad virkeligheden.

At det i høj grad måtte interessere mig at se de franske teatre, falder af sig selv. På Théâtre français så jeg Mlle. Mars. Det er

med en underlig følelse, man sidder og venter på en personligheds indtrædelse på scenen, når man i mange år og af mange munde er forberedt på i denne at se noget mærkeligt, noget enestående. Ønsket om at skue dette mærkværdige har så tit været levende, uden at det er opfyldt, at nu, da øjeblikket er der, tror man næppe selv på virkeligheden. Hjertet banker af forventning, man har ligesom en frygt for, at et eller andet uventet tilfælde i det afgørende øjeblik atter skal tilintetgøre vort ønskes opfyldelse; man tør næppe håbe på, at dette tilfælde kan udeblive. Med sådanne følelser sad jeg og ventede på Mlle. Mars i Théâtre français. Er det heldigt eller uheldigt for den pågældende fejrede at blive ventet med sådanne følelser? Jeg tror begge dele. Heldigt, fordi hun ved sin indtrædelse bringer en hel historie ind med sig som baggrund; uheldigt, fordi netop denne historie har sat tilskuernes fantasi i så stærk bevægelse, at virkeligheden har ondt ved at svare til fantasibilledet. På den første indtrædelse af en sådan kunstnerinde beror derfor meget. Hun må indvirke på den overspændte fantasi og tvinge den ned til virkeligheden, hun må berolige uden at slippe spændingen hos tilskuerne; kunstnerinden må ligesom uophørligt sige: »Vær skånsom, jeg er kun et menneske.« En følelse heraf må være tilstede i skuespillerindens indre, og er den der, da meddeler den sig også hurtigt til tilskueren. Jo beskednere, fordringsfriere, simplere de første replikker henkastes, desto hurtigere vil tilskueren blive skikket til fra det rette standpunkt at modtage, hvad der bydes. En kunstnerinde af en sådan betydning og med et sådant indre som Mlle. Mars kan med åndens sikkerhed sige: »Jeg skal snart bringe det urolige hjerteslag til ro.« Og denne magt udøvede hun også i et nu på mig og min hjertebanken. Hun var dengang en dame på 50 år eller derover, men spillede dog den attenårige elskerinde i komedien. For mit skarpe syn så hun vel ikke ved sin første indtræden ud som en attenårig pige, men, hvor forunderligt har dog – Gud være lovet! – ikke sjælen, når denne er ung, frisk og blomstrende, magt over legemet! Idet hun udtalte sine naive, næsten barnlige replikker, hvor lyste da ungdommen, sjælens ungdom, ud igennem dette legeme og gjorde det gennemsigtigt! Hvem kunne, hvem ønskede, hvem ville, hvem nænnede her at skille sjæl og legeme ad? Illusionen var opnået, det eneste, hvorpå det kommer an for en virkelig god tilskuer. Da jeg vendte

mig om til Heiberg for at udtale mig herom, stod tårerne ham i øjnene. »Det bevæger mig,« sagde han, »efter så mange år at høre denne mageløse røst igen. Hendes toner i talen er som perler trukket på en snor. Man kunne lære at skrive fransk blot ved at høre hende udtale sproget.« En franskmænd fra den gamle tid med et prægtigt hvidt hår befandt sig i logen med os. Af vore minner gættede han sig til vore tanker; hans øjne hvilede på os med en sådan inderlighed, som om han havde været Mlle. Mars' fader, der i henrykkelse beundrede sit barns virkning på os. Og virkelig er det de franskes skønne egenskab: at være stolte af og taknemmelige mod de personer, der skænker dem kunstneriske nydelser. De elsker deres digtere. Enhver ældre franskmænd kan sin Molière udenad, og ve den skuespiller, som vover at forvanske eller forandre, hvad der i århundreder har glædet nationen og er på alles læber. Kunne vi dog engang komme så vidt! – Da vi forlod logen, rakte den gamle herre mig hånden for at hjælpe mig forbi stolene i logen. Heiberg takkede ham, og efter at de havde vekslet et par forbindelige ord, hilste vi gensidigt på hinanden og forlod teatret. Vi sad til langt ud på natten i hotellet og talte om Mlle. Mars' fine nuancering og den dannelse, der udtalte sig i hendes spil. For Heibergs erindring trådte alle de roller frem, som han for 17 år siden havde elsket og beundret hende i. Det virkelige geni ældes ikke, men tilskuerne ældes og har ikke længer den elasticitet til at modtage det fuldendte; det har de en følelse af og træster og beroliger sig selv med, at det er geniet, der er ældet, i stedet for at det er dem selv. De er ligesom en kvinde, hvis hud er fuld af pletter, og som siger ved at se sig i spejlet: »Det spejl har et slet, elendigt glas, fuldt af fugtighedspletter, – det bør kasseres.«

To interessante aftener havde vi i den store opera, hvor jeg var så heldig at se de to berømte danserinder: Taglioni og Fanny Elssler; den første i »Sylfiden«, den anden i »Le diable boiteux«. Taglionis sylfide er noget af det mest ideale, jeg har set af dans og plastik. Her var ikke tale om at beundre skole og færdighed, ikke om dette eller hint pas, ikke denne eller hin stilling – det var en af de græske gudindeskikkelser, der her åbenbarede sig for os, levende og åndende, for at vise den nuværende slægt, at slige former og stillinger, som vi beundrer hos antikerne, kan have kød og blod, og er ikke blot hentede fra fantasiverdenen. Ufor-